

Čedič neboli bazalt je hornina tmavá, jakoby očazená. Její šedočerná barva je dána vysokým obsahem tmavých minerálů a velmi jemnou strukturou. V našem případě mezi tmavými minerály dominuje pyroxen, méně olivín. Světlé minerály jsou zastoupeny živcem plagioklasem a foidem nefelinem, který svědčí o vysoké koncentraci alkalického kovu sodíku při relativně nízkém obsahu křemíku.

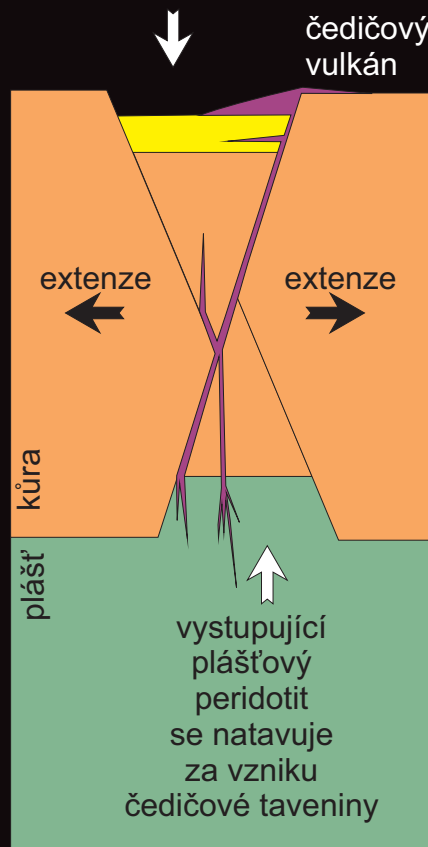
Všechny druhy čedičů vznikají částečným **tavením zemského pláště**, který je nejčastěji

tvořen pyroxenickým peridotitem – lherzolitem. Při roztahování zemské kůry se v hloubce, přímo pod místem zahlubování příkopové propadliny, pasivně zvedá elevace plášťového materiálu. V něm tlak klesá docela rychle, ale chladnutí je vlivem malé tepelné vodivosti nesrovnatelně pomalejší. Takovým prudkým snížením tlaku pak v horkém plášti nastává tzv. *dekompresní tavení*, anatexe. Nejsnáze se z něj vytaví magma čedičového složení, na jehož plášťový původ ukazují vnesené xenolity zelenavého lherzolitu.

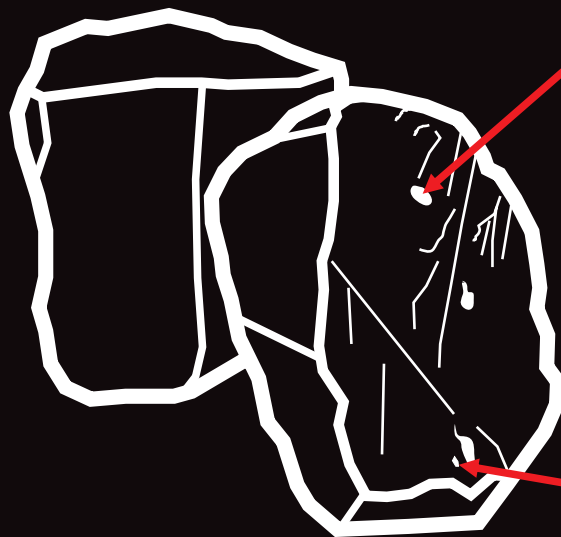
Je-li natavení lherzolitu velmi malé, vznikají *olivinické alkalické bazalty* – **bazanity**. Proto bývá vznik velkých poklesových příkopů doprovázen rozsáhlými výlevy bazanitových láv.

Vznik: Lávové příkrovy masivního čediče vznikly během hlavní etapy vulkanické činnosti v oháreckém riftu (před 42–16 mil. lety, Ulrych *et al.*, 2011). Vznik velké příkopové propadliny oháreckého riftu byl spojen zřejmě s bočním roztahováním litosféry v předpolí Alp.

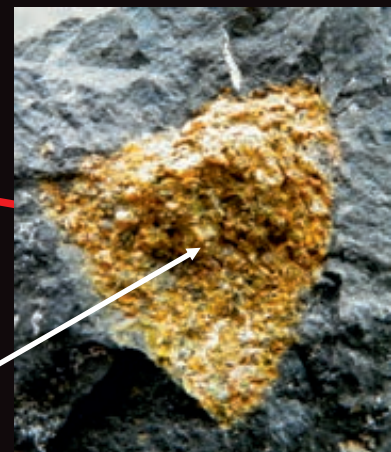
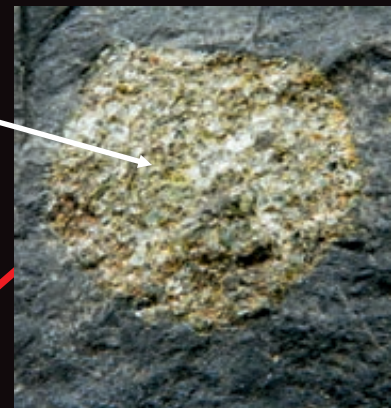
zaklesávající kra
příkopové propadliny
se vyplňuje sedimenty

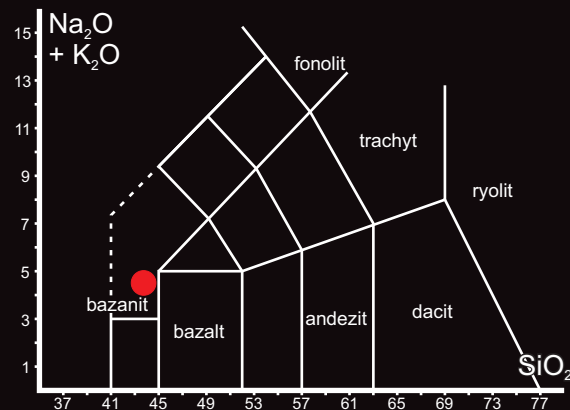
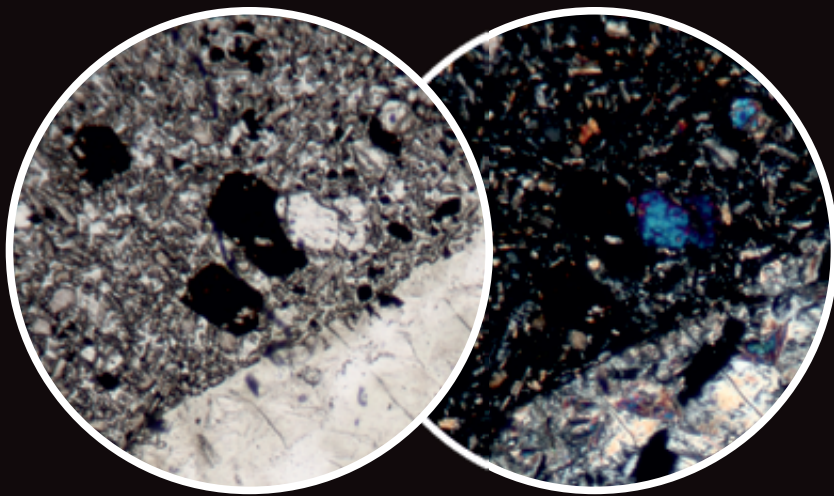

xenolity pyroxenického peridotitu
(Iherzolitu) svědčí o plášťovém
původu čedičové taveniny

při zvětrávání se peridotit mění
na směs jílových minerálů, oxidů
a hydroxidů železa a zbytků olivínu,
která se označuje jako iddingsit

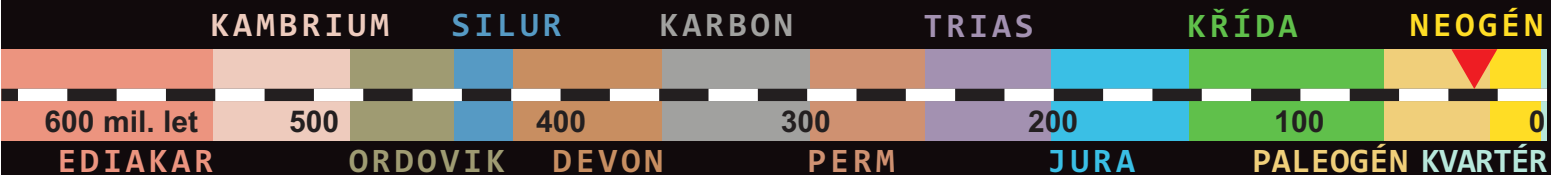

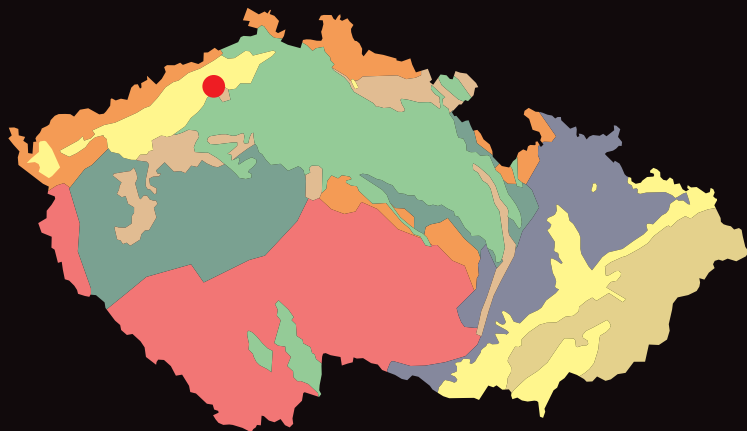

Hornina a minerály: Olivinický nefelinický bazalt (čedič) neboli nefelinický bazanit (Cajz, 1996), patří mezi horniny vyvřelé, výlevné, bazické; převládá v něm plagioklas, dále obsahuje olivín, pyroxen a nefelín (Cajz, 1996). Plášťové xenolity odpovídají složením různým druhům pyroxenických peridotitů: harzburgitu, lherzolitů a websteritu

(Ackerman *et al.*, 2012). Ty patří mezi horniny vyvřelé, hlubinné.

Stáří: Bazanit z lomu od Dobkoviček byl metodou K-Ar datován na 29,5 mil. let (Lustrino & Wilson, 2007), což odpovídá svrchnímu paleogénu (oligocénu) ze třetihor (kenozoikum).

Regionální zařazení: Evropské kenozoické vulkanity v předpolí Alp; Český masiv: třetihorní neovulkanity, vulkanity oháreckého riftu, České středohoří.

Lokalita odběru: Dobkovičky severozápadně od Lovosic, činný lom (Kámen Zbraslav, s.r.o.) na drcené kamenivo je situován pod vulkanickým vrchem Kubačka severně od obce. ►

Souřadnice: 50° 34,09' s.š., 14° 00,75' v.d.

